

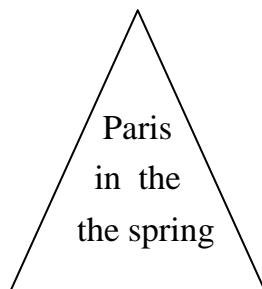
Så du gorillaen?

Forskning demonstrerer med all tydelighet hvor vanskelig vi noen ganger har med å innhente, bruke og dele informasjon, selv når denne er lett tilgjengelig. For å forbedre vurderinger og beslutninger innen utvikling av IT-systemer trenger vi prosesser som tar utgangspunkt i menneskelige svakheter på dette området.

I 1999 publiserte Simon og Chabris en studie som fikk Ig prisen. Ig-prisen, som er den alternative Nobel-prisen, gis til forskere som først får deg til å le, og så til å tenke. Dersom du ønsker å ta testen som utgjør grunnlaget for studien bør du se videoen på viscog.beckman.uiuc.edu/grafs/demos/15.html og telle antall pasninger til det hvite basketball-laget, FØR du leser videre.

Dersom du er som de fleste andre som har tatt denne testen vil du uten vanskeligheter klare å telle antall pasninger (14), men overse at det går en person i gorillakostyme rett gjennom laget. Til tross for at gorillaen er synlig i mer enn 5 sekunder, stopper opp og slår seg på brystet blir de fleste altså så opptatt av å telle pasninger at de ikke ser gorillaen. Interessant nok er det flere som ser gorillaen dersom de skal telle pasninger til det svarte basketball-laget. Dette skyldes trolig at gorillaen også er svart, og er dermed potensielt mer relevant for informasjonsinnhenting. Studien viser tydelig at vi ikke kan regne med å oppdage en type informasjon, for eksempel en bestemt type feil i programvarekode eller kravspesifikasjonen, dersom vi fokuserer på en helt annen type informasjon. Inspeksjonsrutiner bør ta høyde for dette, for eksempel gjennom perspektivbasert inspeksjonsrutiner der alle viktige perspektiv er representert.

En annen illustrerende test er basert på lesing av teksten nedenfor.

De fleste merker ikke at "the" står to ganger etter hverandre, selv etter å ha lest teksten flere ganger. Årsaken til dette synes å være at vi ikke leser bokstav for bokstav, ord for ord, selv om vi kanskje opplever det slik. I stedet ser vi større mønstre basert på hva vi antar vil stå der. Dette er stort sett en arbeidsbesparende mental strategi, men vil for eksempel ved programmering kunne gi katastrofale utslag. Intelligente advarsler fra editorer og testverktøy og syntaktisk korrekt men trolig likevel feilaktig eller mangelfull kode, basert på kunnskap om typiske skrive- og lesefeil, vil av den grunn kunne være svært nyttig.

Ikke bare overser vi opplagt informasjon og klare feil, vi er ofte også dårlig til å se informasjonsendringer. I en studie av Johansson og kollegaer ble deltakerne bedt om å velge det ansiktet, av to, de synes var mest attraktiv. Noen ble bedt om å bruke 2 sekunder, andre 5 sekunder og noen så lang tid de ville på å velge. Etter at de hadde valgt, byttet eksperimentlederen ubemerket bildene, dvs ga dem bildet av det andre ansiktet, og ba dem om å gi en argumentasjon for hvorfor de synes akkurat det ansiktet var det mest attraktive. Overraskende nok var det svært få som oppdaget at ansiktene var byttet. Selv i situasjonen med nokså ulike ansikter (anslått forskjell i gjennomsnitt 3.4 på en skala fra 1=svært ulik til 10=svært lik) og så lang tid man ønsket på å velge, oppdaget kun 30% av deltakerne at ansiktene var byttet. De resterende deltakerne argumenterte villig i vei hvorfor de mente at ansiktet de *ikke* hadde valgt var det mest attraktive. Eterrasjonalisering er vi gode til! Flere

forskere antar at denne mangelen på å reagere på endringer også er en viktig årsak til uetisk oppførsel i mange organisasjoner. Teorien, som kalles "the slippery slope theory of ethical behavior", bygger på funnet at de fleste synes å akseptere mye mer uetisk oppførsel dersom endringene i oppførsel skjer i små steg enn om de skjer i store steg. Organisasjoner bør dermed være ekstra oppmerksomme på effekten av mange små endringer, for eksempel mindre endringer med hensyn til hva man tillater av sponing fra leverandører. Regelmessige rutinegjennomganger av eksterne rådgivere og målinger over tid kan være egnede virkemidler for å bli gjort oppmerksom på totaleffekten av mange, små endringer.

En viktig intensjon med grupper er å dele informasjon. Derfor var det noe uventet da Stasser og Titus i 1985 fant at grupper tenderte til å fokusere på informasjon som alle hadde, og ikke så mye på å spre informasjon som bare en eller få i gruppen besatt. Flere studier i etterkant har støttet dette funnet. Denne mangelen ved, særlig ustrukturerte, gruppeprosesser bør føre til prosesser på møter og andre gruppesamlinger som bedre sikrer at flere perspektiver og ikke-delt informasjon blir etterspurt.

Forskningsresultatene ovenfor illustrerer viktigheten av å ha prosesser som gjør oss i stand til å oppdage viktig informasjon, bruke den riktig og dele den med andre. Disse prosessene bør i stor grad bygge på kunnskapen om hvordan vi feiler på disse områdene.